

III. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС. ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.92

© 2012 р. Ю.П. Пацурківський

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ І ОБОВ'ЯЗКІВ

Стаття присвячується дослідженню проблемних питань здійснення суб'єктивних цивільних прав та обов'язків, а також визначення їх взаємозв'язку. Проаналізовано різні аспекти взаємозв'язку здійснення цивільних прав і обов'язків.

Ключові слова: здійснення суб'єктивного права, виконання обов'язків, взаємозв'язок прав і обов'язку, реалізація права.

Постановка проблеми. Однією з найбільш важливих форм правового забезпечення соціальних інтересів та форм їх охорони, якими наділена особа, є суб'єктивні цивільні права та обов'язки. Саме їх здійснення дає особі можливість задовольняти власні інтереси та набувати для себе різноманітні блага. При цьому слід враховувати й те, що особа завжди перебуває у певній соціальній групі, і, здійснюючи свої суб'єктивні права та інтереси, вона може зіткнутися з інтересами іншої особи, яка також здійснює своє суб'єктивне право. Саме для уникнення порушення прав інших осіб необхідне встановлення взаємозв'язку між здійсненням цивільних прав і виконанням обов'язків.

Ступінь наукової розробки проблеми. Над проблемою взаємозв'язку здійснення цивільних прав і виконання обов'язків здійснення суб'єктивних цивільних прав почали замислюватися ще давньоримські юристи, ця проблема була предметом дослідження провідних дореволюційних вчених Європи: Б. Віндшейда, Ж. Ш. Ф. Демоломба, Г. Дернбурга, Л. Еннекцеруса, Р. ф. Ієрінга, П. Лафарга, Д. І. Мейєра, Й. О. Покровського, Г. Ф. Пухти, Ф. К. ф. Савіньї, Г. Ф. Шершеневіча; сучасних науковців: М. М. Агаркова, С. С. Алексєєва, Д. В. Бобрової, А. В. Венедиктова, В. П. Грибанова, О. В. Дзери, А. С. Довгерта, Б. С. Ебзеева, В. І. Ємельянова, І. В. Жилінкової, В. П. Камишанського, Л. О. Красавчикової, В. М. Коссака, Н. С. Кузнецової, І. М. Кучеренко, В. В. Луця, І. С. Перетерського, О. В. Розгон, М. В. Самолової, О. В. Сауніної, Є. О. Харитоновна, Я. М. Шевченко.

Але на сьогодні так і залишаються дискусійними питання щодо визначення поняття суб'єктивного цивільного права та його структури і змісту, співвідношення суб'єктивного цивільного права та обов'язку, умов та принципів здійснення суб'єктивних цивільних прав, строків

і способів їх здійснення, можливість встановлення меж здійснення суб'єктивних цивільних прав за домовленістю суб'єктів правовідносин тощо.

Враховуючи вищезазначене, можна вважати, що обрана тема даного дослідження є актуальною як з точки зору цивільного права, так і з точки вироблення рекомендацій до вдосконалення цивільного законодавства.

Метою статті є теоретико-правове дослідження взаємозв'язку здійснення цивільних прав і виконання обов'язків як особливих юридичних конструкцій, обґрунтування їхньої видової самостійності, побудова системи їх взаємодії, з'ясування їх правозастосовчих резервів.

Виклад основного матеріалу. З дослідженням природи цивільних правовідносин у цивілістиці пов'язаний комплекс різного роду проблем — від з'ясування семантики ключових понять до усвідомлення особливостей структури цього правового явища. Деякі найбільш гострі моменти вимагають особливої уваги. Так, із врахуванням змісту, наукова абстракція «цивільні правові відносини» є бінарною категорією, оскільки складається із двох невід'ємних частин. «Приватноправове відношення є заснована на юридичному факті відповідність прав та обов'язків, які встановлюються між особами»[39, с.56]. На наш погляд, в якості елементів цивільних правовідносин доцільніше розглядати здійснення суб'єктивних цивільних прав і виконання відповідних суб'єктивних цивільних обов'язків.

Нерозривність, діалектична єдність функціонування здійснення суб'єктивних цивільних прав і виконання суб'єктивних цивільних обов'язків характеризує їх як парні юридичні категорії. Це дозволяє використовувати в нашому дослідженні один з найважливіших сучасних методологічних підходів — порівняльно-правовий, заснований на порівнянні протилежних явищ юри-

дичної дійсності, «... З позиції даного підходу значно розширюються пізнавальні можливості при розгляді тих або інших взаємодіючих юридичних явищ і процесів, повніше фіксуються їх внутрішні зв'язки, чіткіше встановлюються як елементи єдності, так і елементи протилежності» [16; с.390]. Парні наукові категорії в якості спеціальної логічної форми спрямовані не тільки на констатацію факту взаємозв'язку між певними юридичними абстракціями, але й на пізнання дійсної взаємодії протилежних правових явищ, розкриття їхньої єдності та особливостей індивідуальної розвитку [17; с.256].

Якщо суб'єктивні цивільні права та обов'язки в цивілістичній науці традиційно співставляли один з одним, встановлювали внутрішню властивість їм ознаки, єдність і відмінність даних протилежних правових феноменів, то проблемі співвідношення «здійснення суб'єктивних цивільних прав — виконання суб'єктивних цивільних обов'язків» приділялася набагато менша увага. До сьогодні вона залишається однією з малодосліджених у правознавстві.

Парні категорії «суб'єктивні цивільні права — суб'єктивні цивільні обов'язки» і «здійснення суб'єктивних цивільних прав — виконання суб'єктивних цивільних обов'язків» генетично, детерміновано взаємопов'язані. На нашу думку, ці логічно утворені правові пари поєднує спільна фундаментальна інституційна основа, родовидовий характер змісту їх єдиного начала. Точніше, вони «відображають, взяті з точки зору єдиної основи, протилежні прояви її сутності, позитивні й негативні сторони одного процесу» [9; с.244]. Звідси й подібність багатьох змістовних (описових) елементів у більшій або меншій мірі - єдність характеристики.

Відмінність цих пар правових феноменів виявляється в їх функціональному призначенні. Суб'єктивні цивільні права й обов'язки відображають статику (певний стабільний стан) правового відношення. Це ідеальна модель стану суб'єктивних прав і обов'язків, правовідносини в цілому в певний зафіксований момент часу. Тоді як здійснення суб'єктивних прав і виконання суб'єктивних обов'язків - і є «рух» правовідношення, інакше кажучи, динаміка правового явища, яке врегульовує соціальні процеси, реальну поведінку суб'єктів, постійно та невпинно відбувається в часі й просторі.

Таким чином, формально-логічному й сутнісному порівнянню можуть піддаватися не тільки парні категорії права, але і декілька пар правових феноменів, якщо вони містять в собі осно-

воположну, конститутивну, об'єднуючу властивість, яка дозволяє вважати їх єдиною основою більше абстрактного категоріального ряду чи поняття [8, с.100-104]. Зокрема, у якості таких пар будуть виступати пари «суб'єктивні цивільні права - суб'єктивні цивільні обов'язки» і «здійснення суб'єктивних цивільних прав - виконання суб'єктивних цивільних обов'язків».

Вони, як складні багатофункціональні правові явища, відображають статику й динаміку змісту більше широкої юридичної абстракції — цивільного правовідношення й далі по категоріальному ряді — механізму здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків.

Єдність і взаємодія здійснення цивільних прав і виконання обов'язків проявляється в діалектичному взаємозв'язку їх сутностей. Відштовхуючись від даної базової передумови, використовуючи дедуктивний метод, можна виявити конкретні прояви цього юридичного феномена.

По-перше, як суб'єктивні права, так і суб'єктивні обов'язки можуть відбутися, існувати й реалізовуватися лише в рамках певного правовідношення [19, с.384]. Інакше кажучи, цивільні правовідносини — не підстава виникнення вимоги до зобов'язаної особи (особам), а спеціальна форма, та правова конструкція, у рамках якої здійснюється суб'єктивне цивільне право й відповідно виконується суб'єктивний цивільний обов'язок. Саме подібний підхід дозволяє найбільше ефективно вибудувати теоретичну модель правового механізму гарантованого здійснення прав і виконання обов'язків.

Існує й інша вагома, аргументована позиція, відповідно до якої суб'єктивне право може бути не тільки елементом правовідношення, якому кореспондується обов'язок, але й елементом складних правовідносин без відповідного йому обов'язку, вони можуть входити в правовий статус громадян, компетенцію юридичних осіб [7, с.51].

По-друге, суб'єктивне право й суб'єктивний обов'язок виступають не тільки поняттями одного категоріального ряду, вони ще й дефініційно взаємозалежні. «Уявлення про одне, — писав Г.Ф. Шершеневич, — нерозривно пов'язане з уявленням про інше» [39, с.56]. Суб'єктивне цивільне право й суб'єктивний цивільний обов'язок визначаються через основні характеристики один одного які їм властиві. Наприклад, «найбільш загальне розуміння суб'єктивного права може бути обмежено вказівкою на те, що особа наділена мірою можливої (дозволеної) поведінки, у правовідносинах, забезпеченою обов'язками інших осіб» [6, с.135].

По-третє, суб'єктивні права й обов'язки кореспондують (протистоять) один одному, тобто виступають як полярні категорії.

По-четверте, суб'єктивні права й обов'язки не тільки співвідносяться, але й неминуче детерміновано обумовлюють один одного. Так, якщо продавцеві належить певне право вимоги у правовідносинах купівлі-продажу, то в покупця відповідно є обов'язок вчинити (реалізувати) певну дію й навпаки. Наприклад, продавцеві належить право вимагати оплати товару в повному обсязі й у належний строк, відповідно на покупця лежить обов'язок здійснити ці дії та здійснити їх належним чином. «Встановлення правовідношення має місце тоді, коли певний юридичний факт пов'язує право з певним суб'єктом, покладаючи одночасно обов'язок на інших» [39, с.59]. Залежність між правами й обов'язками є такою, що без юридичних обов'язків зникає й саме право [41, с.165].

По-п'яте, суб'єктивне цивільне право й відповідний йому суб'єктивний цивільний обов'язок відображають «пов'язаність» суб'єктів (кредитора й боржника) конкретних правовідносин [27, с.323].

По-шосте, суб'єктивні права й обов'язки взаємозалежні: зміни в змісті суб'єктивного права одночасно призводять до зміни в змісті суб'єктивного обов'язку й навпаки. Ця властивість іманентна розглянутому правовому явищу. Суб'єктивні права й обов'язки «прагнуть до єдності, тотожності, збігу» [29, с.172]. Можна стверджувати, що «суб'єктивні права та обов'язки виникають одночасно, тісно взаємопов'язані та відповідність між ними не порушується ніколи» [39, с.234]. Це конститутивна ознака, внутрішньо властива правовідношенню, тому її порушення об'єктивно веде до появи деструктивних елементів у правовідносинах чи припиняє його.

На думку В.К. Андрєєва, «регулювання цивільних прав нерідко [7, с.51] відбувається у відриві від відповідних обов'язків, що в теоретичному плані підриває саму ідею існування правовідносини як узагальнюючої категорії, оскільки цивільні права в особи можуть існувати поза зв'язком з обов'язками в інших осіб» [24, с.1-3].

По-сьоме, учені відзначають таку властивість (форму єдності), як взаємопроникнення суб'єктивних прав і обов'язків [16, с.390-394].

Крім перерахованих обґрунтованих характеристик, доцільно вказати й ситуацію, де кореляція прав і обов'язків виражена не в полярності, протиставленні й відповідності один одному, а в змістовній, структурній і суб'єктній єдності: можливості і одночасно необхідності діяти конкретному суб'єктові певним чином. Справедливо

буде відзначити, що частина фахівців ставить під сумнів або взагалі відкидає подібну можливість [13, с.38]. На нашу думку, цивілістика (як і публічне право) не виключає зазначеного правового феномена. Ті чи інші суб'єктивні права одночасно виступають як цивільно-правові обов'язки.

Дане правове явище мало яскравий прояв в період дії системи планового господарювання, відсутності приватної форми власності й було відзначено вченими. «... Господарські організації, як органи, що виконують народногосподарський план, обов'язково повинні здійснювати свої суб'єктивні права, тому що це є способом виконання їх власних виробничо-фінансових планів» [10, с.59], а також основних функцій, покладених на них державою [42, с.91]. Очевидно, таке положення мало практичне значення для функціонуючих у той час вітчизняних державних і муніципальних унітарних підприємств, а також державних або муніципальних установ. І, цілком можливо, вимагало свого відображення в чинному на той час цивільному законодавстві.

Однак подібні правовідносини, де «право не протиставляється обов'язку, а зливається з ним», актуальні сьогодні і наочно проявляються в чинному законодавстві [16, с.30]. Зокрема, укладання договору на прилюдних торгах: особа, що виграла торги, має право вимагати підписання з організатором торгів протоколу про результати торгів, що має силу договору. Організатор торгів який ухилився від підписання протоколу зобов'язаний повернути внесений учасником торгів завдаток у подвійному розмірі, а також відшкодувати йому збитки, заподіяні участю в торгах. Але в той же час, переможець торгів не тільки має право, але й зобов'язаний - підписати договір. В іншому випадку він втрачає внесений ним завдаток [27, с.344]. Наведемо інший приклад, цивільно-правовий інститут державної реєстрації правочинів: кожна, зі сторін у договорі, форма якого передбачає державну реєстрацію, має право й одночасно обов'язок здійснити державну реєстрацію правочину щодо того або іншого нерухомого майна.

У загальній системі приватного права «поєднання» прав і обов'язків (коли певна поведінка суб'єкта є одночасно і правом і його обов'язком) наочно ілюструє сімейне законодавство. Зокрема, у п. 1 ст. 63 Сімейного кодексу РФ прямо зазначено; що «батьки мають право й зобов'язані виховувати своїх дітей».

Подібні приклади розкривають не тільки кореспондуючі властивості суб'єктивних цивільних прав і обов'язків, але і їх тісний взаємозв'язок.

зок, взаємозумовленість. Об'єктом у даних правових відносинах, як правило, виступають блага, що мають актуальне значення як для самих учасників відносин, так і для третіх осіб; а також для держави для суспільства в цілому. Таким чином, можна припустити можливість різної конфігурації, неоднакового сполучення (кореляції) суб'єктивних прав і обов'язків у тім або іншому юридичному відношенні. Доцільно умовно виділити три ймовірних варіанти співвідношення прав і обов'язків: а) їхньої повної полярності. Наприклад, у правовідношенні купівлі-продажу продавцеві належить право вимагати оплати товару в повному обсязі й у належний строк, відповідно на покупці лежить обов'язок вчинити обумовлені дії й здійснити їх належним чином. Розглянутий варіант поєднання суб'єктивних прав і обов'язків найбільш поширений; б) взаємопроникнення, поєднання права та обов'язку в їх окремих структурних елементах. Наприклад, учасники господарського товариства зобов'язані щодо один одного відповідно до ЦК України і договору здійснювати комплекс дій: додержуватися установчого документа товариства та виконувати рішення загальних зборів; виконувати свої зобов'язання перед товариством, у тому числі й ті, що пов'язані з майновою участю, а також робити вклади (оплачувати) акції у розмірі, порядку та засобами, що передбачені установчим документом; не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність товариства і інші. Учасники господарського товариства можуть мати також інші обов'язки, встановлені установчим документом товариства та законом.

Отже, кожний учасник господарського товариства, маючи обов'язки перед самим товариством та іншими учасниками виступає одночасно й кредитором, що має право вимагати від інших учасників належного виконання зазначених зобов'язань; в) поєднання суб'єктивного права й суб'єктивного обов'язку. Можна припустити виникнення на практиці такої ситуації коли здійснення тієї або іншої дії стає одночасно й правом особи, і його обов'язком перед іншим конкретним суб'єктом. У разі виникнення конкуренції співвідношення прав і обов'язків домінувати буде обов'язок особи, а право вказується, насамперед, для того, щоб дозволити особі (фізичній чи юридичній) мати додаткову можливість виконати цей обов'язок, тобто досягти реальної можливості виконати обов'язок, оскільки сам суб'єкт зацікавлений у виконанні цього обов'язку через дію природних прав (наприклад, відносини батька та дитини), або через функціональне призна-

чення органу (організації) або посадової особи. «Якщо іноді говорять про право його,... то це тільки в розумінні обов'язку» [39, с.56].

Так, на думку М.К. Юкова: «У випадку поєднання суб'єктивного права і юридичного обов'язку в одного і того ж суб'єкта очевидно є органічна єдність прав і обов'язків. Тому таке поєднання є паралельним» [40, с.9].

При визначенні взаємозв'язку при здійсненні цивільних прав і виконанні обов'язків перед нами постає істотна проблема. Що є первинним - суб'єктивне право (і відповідно - його реалізація) або суб'єктивний обов'язок (і відповідно її виконання)? Та чи актуально визначати первинність виникнення суб'єктивного права або суб'єктивного обов'язку в цивільному правовідношенні, яке формується одночасно з ними?

З цього приводу В.Ф.Яковлев відзначав: «Обов'язок існує лише постільки, поскільки існує право»[42, с.370]. У свою чергу, погоджуючись із судженням ученого, Л.А. Чеговадзе уточнює, що дане твердження беззаперечне в абсолютних правовідносинах, в яких зобов'язана особа, «ніяк не приймаючи участь у процесі набуття суб'єктивного права, зобов'язується вже тим тільки, що воно йому не належить. Щодо відносних правових зв'язків, опосередкованих системою зобов'язань, то ... в них суб'єктивне право існує лише тому, що контрагент покладає на себе борг і обов'язок діяти з метою його сплати» [36, с.408]. Очевидно, певне значення в цьому є, оскільки від цього залежить домінуюча активність управомоченої або зобов'язаної сторони. Хто повинен проявляти активні дії в розвитку правовідносин: боржник або кредитор? На нашу думку, це не завжди залежить від природи правовідносин (чи абсолютних чи відносних). Наприклад, у відносинах по безоплатній передачі майна в тимчасове користування, у відносинах дарування боржник (позикодавець, дарувальник) покладає на себе обов'язок по безоплатній передачі майна. Відповідно в кредитора, тобто особи, управомоченої на одержання матеріального блага, виникає суб'єктивне цивільне право.

І хоча наведені правовідносини відносні, у першу чергу, виникає суб'єктивний обов'язок, який на себе покладає за власною волею (самостійно й незалежно) боржник, а вже в другу чергу, з'являється відповідне йому суб'єктивне право кредитора.

Первинність суб'єктивного права й суб'єктивного обов'язку в цивільних правовідносинах впливає на динаміку здійснення суб'єктивного права й виконання суб'єктивного обов'язку, тобто на розвиток (рух) правовідносин.

Висновки. Єдність і взаємодія здійснення цивільних прав і виконання обов'язків проявляється у наступному: 1) як суб'єктивні права, так і суб'єктивні обов'язки можуть відбутися, існувати й реалізовуватися лише в рамках певного правовідношення; 2) суб'єктивне право й суб'єктивний обов'язок є поняттями одного категоріального ряду, які дефініційно взаємозалежні; 3) суб'єктивні права й обов'язки кореспондують (протистоять) один одному, тобто виступають як полярні категорії; 4) суб'єктивні права й обов'язки не тільки співвідносяться, але й обумовлюють один одного; 5) суб'єктивне цивільне право та відповідний йому суб'єктивний цивільний обов'язок відображають «пов'язаність» суб'єктів (кредитора й боржника) конкретних правовідносин; 6) суб'єктивні права й обов'язки взаємозалежні: зміни в змісті суб'єктивного права одночасно призводять до зміни в змісті суб'єктивного обов'язку й навпаки; 7) сучасні дослідники відзначають таку властивість (форму єдності), як взаємопроникнення суб'єктивних прав і обов'язків.

Список літератури

1. Конституція України: Прийнята Верховною Радою 28 червня 1996 року // ВВР України. - №30. - ст.141.
2. Цивільний Кодекс України: Прийнятий 16 січня 2003р. - К.: Істина, 2003
3. Господарський кодекс України: Прийнятий 16 січня 2003р. // Офіційний Вісник України 2003, N 11, ст. 462
4. Агарков М. М. Ценность частного права // Правоведение. 1992. № 2. С. 31, 34.
5. Актуальні проблеми цивільного права і цивільного процесу в Україні /ЯМ. Шевченко, Ю. Л. Бошицький, А. Ю. Бабаскін, М В. Венецька, І. М. Кучеренко та ін. — К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2005. — 456 с.
6. Алексеев С.С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. С. 135.
7. Андреев В.К. К разработке новой редакции части первой ПС РФ // Хозяйство и право. 2008. № 10. с. 51
8. Вавилин Е.В. Осуществление прав и исполнение обязанностей в структуре игражданского правоотношения // Российский юридический журнал. 2007. № 5. С. 100-104.
9. Васильев АМ Правовые категории. Методологические аспекты разработки системы категорий теории права. С. 244.
10. Васильев Любен. Гражданское право Народной Республики Болгарии. М.,1958. С. 59.
11. Гражданское право. Часть 1: Учебник / Под ред. Ю.К. Толстого, А.П. Сергеева. М., 1996. С. 222 (автор главы — А.П. Сергеев).
12. Гражданское право: Учебник: В 2 т./ Отв. ред. Е.А.Суханов. М, 2003. Т. 1.С. 37-38.
13. Гражданское право: Учебник: В 2-х т./ Отв. ред. Е.А. Суханов. Т. 1. С. 38.
14. Гредескул НА. К учению об осуществлении права. Интеллектуальный процесс, требующийся для осуществления права. Харьков, 1900. С. 72.
15. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав. М., 2000. С. 225.
16. Гукасян Р.Е. Концепция слияния прав и обязанностей и административно» командные методы управления // Избранные труды по гражданскому процессу. М., 2009, С. 390-402.
17. Еволюція цивільного законодавства України: проблеми теорії і практики / Кол. монографія; За ред. Я. М. Шевченко. - К.: Юридична думка, 2007. - 340 с.
18. Егоров НД. Гражданское право как отрасль права // Гражданское право: Учебник / Под ред. А.П. Сергеева, Ю.К. Толстого. М., 1998. Ч. 1. С. 8-9.
19. Ем В.С. Осуществление гражданских прав и исполнение гражданско-правовых обязанностей // Гражданское право: Учебник / Отв. ред. Е.А. Суханов. Т. 1. С. 384-389.
20. Застосування судами цивільного і цивільного процесуального законодавства /За заг. ред. П.І. Шевчука. — К. : Ін Юре, 2002. — (Сер. «Б-ка судді»). — 416 с
21. Збірник роз'яснень Вищого господарського суду України / Відп. ред. Д. М. Притика. — 3-те вид., доп. і перероб. — К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. - 376 с.
22. Иоффе, О.С. Гражданское право. Избранные труды. Из истории цивилистической мысли. Гражданское правоотношение. Критика теории «хозяйственного права»/О.С. Иоффе. - М., 2000.
23. Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации, части первой / Под ред. проф. Т.Е. Абовой и А.Ю. Кабалкина. М., 2002. С. 29.
24. Крашенинников Е.А., Мотовиловкер Е.Я. О единстве субъективных прав и юридических обязанностей //Вопросы теории юридических обязанностей: Тез. межвуз. науч. конф. молодых ученых-юристов. Воронеж, 1988. С. 1-3.
25. Кузнецова О.А. Нормы-принципы российского гражданского права. - М.: Статут, 2006. - 269с.
26. Максименко Т.С. Осуществление гражданских прав и исполнение гражданско-правовых обязанностей // Гражданское право: Учебник / Отв. ред. Е.А. Суханов. Т. 1. С. 384-389.

- данских прав и исполнение обязанностей: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 1970. С. 9.
27. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. – 2-е вид., перероб и доп. / За ред. О.В.Дзери (кер. авт.кол.), Н.С.Кузнецової, В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – Т.1. – С.323.
28. Научно-практический комментарий Гражданского кодекса Украины: в 2-х т. – 2-е изд. перераб. и доп. / Под ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецовой, В.В.Луця. – К.: Юринком Интер, 2006. Т.1. – С.326
29. Петражицкий Л.И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности. СПб., 1909. Т. I. С. 172.
30. Підпригора О.А., Мельник М.Г., Мельник О.М. Цивільний кодекс України. Міркування з окремих проблем застосування. Науковий збірник -К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. - 368 с.
31. Попова А.В. Принцип добросовестности в международном коммерческом обороте: Законодательство и судебная практика Российской Федерации и стран — членов Европейского Союза: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. М., 2005. С. 13—14.
32. Порошикова О.А. Проблема злоупотребления гражданским правом. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – 256с.
33. Проблемні питання у застосуванні Цивільного і Господарського кодексів України / Під ред. Яреми А.Г., Ротаня В.Г. - К.: Реферат, 2005. - 336 с.
34. Тархов В А. Гражданское право. Ощя часть: Курс лекций Чебоксары. 1997.
35. Теория государства и права: Курс лекций // Под ред. М.Н. Марченко. С. 295.
36. Улетова Г.Д. К вопросу о применении аналогии в гражданском и арбитражном процессуальном праве // Арбитражный и гражданский процесс. 2004. № 4. С. 41-42
37. Уранский Ф.Р. Пробелы в праве и способы их восполнения в правоприменительной деятельности: Автореф. дис.... канд. юрид. наук. М., 2005. С. 12—14.
38. Чеговадзе Л.А. Структура и состояние гражданского правоотношения, М., 2004. С. 408.
39. Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.) / Вступ. ст. Е.А. Суханова, М., 1995. С. 56.
40. Юков М.К. Структурно-сложное содержание гражданских процессуальных правоотношений: Автореф.... дис. канд. юрид. наук. Свердловск, 1972. С. 9.
41. Явич Л.С. Общая теория права. Л., 1976. С. 165.
42. Яковлев В.Ж. К проблеме гражданско-правового метода регулирования общественных отношений // Антология уральской цивилистики. 1925—1989: Сб. ст. М., 2001. С. 370.

Стаття надійшла до редколегії 12 березня 2012 року.

Рекомендована до опублікування у "Віснику" членом редколегії Н.Д. Гетьманцевою.

Y.P. Patsurkivskyi

Intercommunication of realization of civil laws and duties

Summary

The article is dedicated to research of problem questions of realization of equitable civil rights and duties, and also determination of their intercommunication. The different aspects of intercommunication of realization of civil laws and implementation of duties are analyzed.

Key words: realization of equitable right, implementation of duties, intercommunication of rights and duty, realization of right.

Ю.П. Пацурківський

Взаимосвязь осуществления гражданских прав и обязанностей

Аннотация

Статья посвящена исследованию проблемных вопросов осуществления субъективных гражданских прав и обязанностей, а также исследованию их взаимосвязи. Проанализированы разные аспекты взаимосвязи осуществления гражданских прав и исполнения обязанностей. Доказана их структура, содержательная и субъектная сущность.

Ключевые слова: осуществление субъективного права, исполнения обязанности, взаимосвязь права и обязанностей, реализация права.